

liittyvä luku oletettavista alkuperältään tuntemattomista sanoista. Tämmöisiä ovat sellaiset Aristen indocurooppalaisiksi substraattisanoiksi oletamat tapaukset kuin esim. suom. *kauris, taivas, tarvas, sisar* ja *tytär*, joista eräitä on pidetty balttilaisina lainoina, sekä ehkä tuntemattomasta ei-indocurooppalaisesta substraattikielestä periytyvät *huuli, koipi, kuve, kylki, nenä, oja, orko, saari* ja *suo*.

Laanestin tekemän tehtävänrajauksen mukaisesti hänen käsitteellään ei kajota uudemmansuuntaisen kielentutkimuksen tuloksiin. Vaikka Laanestin käsitteellään on päätetty tarkastella vain itämerensuomalaisen historiallis-vertailevan kielentutkimuksen tuloksia, tuntuu hieman oudolta, ettei ole mainittu mitään nimistöntutkimuksesta, joka sentään on operoinut tämmöisinkin menetelmin. Kokonaisuudessaan Sissejuhatus läänemeresoome keeltesse -teos tuntuu hyvin onnistuneelta. Siitä on runsain mitoin hyötyä sekä ims. kielten opiskelijoille ja toisten tieteenalojen edustajille että alan ammattilaisille ja miksei kenelle lukijalle tahansa. Tekijälle lankeaa samalla luonnostaan velvoitus pitää teoksensa tulevatkin painokset ajan-tasaisina.

Usealla taholla on ilmaistu ajatus Laanestin kirjan suomentamisesta. Tähän ajatukseen on syytä suhtautua vakavasti. Suomentamisen esteenä eivät mitenkään olisi tämän teoksen eräät suomalaisista näkökannoista poikkeavat kohdat, joista muutamat koskevat vain terminologiaa.

Seppo Suhonen

Vatjalaisen elämäankaari

PAUL ARISTE *Vatjalane kätkest kalmuni*. Eesti NSV Teaduste Akadeemia Emakeele Seltsi Toimetised nr. 10. Tallinn 1974.

Teos Vatjalainen kehdestä hautaan on lähtöisin erittäin pätevistä kynästä. Sen

tunnettu tekijä akateemikko Ariste on esipuheessa itse luetellut ne kirjoitukset ja tutkimukset, jotka hän on aikaisemmin julkaissut vatjalaisilta keräämänsä aineiston pohjalta. Näitä julkaisuja on 22, mutta hänen kaikkien vatjan kieltä käsittelevien kirjoitustensa luku on monta kertaa suurempi, ja hänen »vatjalaiseksi etnologiksi» nimeämänsä materiaali käsittää ainakin 15 mappia.

Akateemikko Aristen kirja on kompositioltaan erikoislaatuinen. Se on teemalinjainen ainesjulkaisu siihen tapaan kuin aiemmin samalta tekijältä ilmestynyt *Vadja* rahvakalender. Esiteltävä teos on ennen kaikkea kielenäyttekokoelma, johon sisältyvät tekstit käsittelevät vatjalaisen uskomuksia, tapoja ja käytänteitä vanhoista ajoista nykypäiviin saakka. Noin puolet teksteistä on kosimis- ja häätapojen kuvauksia, ja näin on saatu olennainen täydennys Vihtori Alavan julkaisulle *Vatjalaisia häätapoja*. Tekstien 15 luvun välityksellä lukija voi seurata vatjalaisen elämäankaarta äidin kohdusta tuonelaan. Tämän teoksen kiinnostavuus perustuikin ennen kaikkea siihen, että kielenäytteet on ryhmitelty tällaisen johdonmukaisen »juonen» mukaan. Kunkin tekstikatkelman lopussa on mainittu kertoja. Edusteilla on 13 vatjalaiskylää, ja kielenoppaiden määrä on vielä suurempi. Kielimestareiden joukossa on sellaisia vatjalaisia kertojaklassikoita kuin *Matinkylän Marja Boranova*, *Rajon Oudekki Figuova* ja *Itšäpäivän Fjokla Vassiljeva*. Kirjan nimekkäisiin vatjalaisiin kuuluu myös sen kirjoittajan ensimmäinen kielenopas, joenperäläinen laulujen taitaja *Darja Lehti*, jonka tietoutta Ariste tallensi jo koulupoikana Tallinnassa. *Darja Lehden* lauluja sisältyy teokseen *Vatjalaste laule*. Tiedemiehen alkuvaiheista muistuttaa myös *Pummalan kylässä* syntynyt *Kigorja Kuzmin*, joka oli tutkijan kielimestarina Helsingin yliopiston fonetiikan laitoksessa 1932.

Aristen vatjalaiskirjan kielenäytteet on kirjoitettu käsin muistiin, ja kaikki näytteet on vironnettu. Tämän teoksen

anti ei rajoitu suinkaan vatjalaisten tapaperinnettä monipuolisesti kuvaileviin ja eri kylien murretta valaiseviin teksteihin. Jokaisen luvun alussa on tekijän itsensä laatima tiivistelmä luvun sisällöstä ja laajemmaltikin otsikossa mainittuun tapatai uskomuskokonaisuuteen liittyvää kansantietoutta. Erityisen ansiokas on kuusi-sivuinen vatjalaisten kosio- ja häämenojen kuvaus. Lisäksi kussakin luvussa on mainittu siinä käsiteltävään asiaan liittyvä tärkein kirjallisuus. Esipuheessa mainitaan, että tilanpuute on estänyt kirjoittajaa komentoimasta tekstejä. Tämä on valitettavaa, sillä hyvin tarpeellisia olisivat olleet tiedot tekstivalikoimassa ilmenevistä vieraiden kielten vaikutteista ja kielenoppaiden yksilöllisistä piirteistä.

Paul Aristen uusiin teos kertoo perinteesen liittyvistä asioista, mutta se on samalla uudenaikainen, monitieteinen. Se kelpaa lähdeotekeksi ainakin kielentutkijoille, kansatieteilijöille, folkloristeille ja historian tutkijoille. Itsestään selvä on tämän teoksen suuri merkitys häviämäisillään olevan kielen yhtenä muistomerkkinä. Voimme olla kiitollisia akateemikko Aristelle tästä onnistuneesta kirjasta ja odotamme kiinnostuneina hänen ainutlaatuisen vatjalaisaineistonsa ja -tunte mukseensa perustuvaa seuraavaa raporttia.

Seppo Suhonen